

Výhody zavedenia environmentálnych manažérskych systémov vo výrobných podnikoch

Matisková Darina · Humanitné vedy

19.06.2013

Znečisťovanie životného prostredia a s tým súvisiaca problematika je predmetom záujmu všetkých krajín a štátov. Týmto problémom sa zaoberajú spoločnosti a výrobné podniky, ktorých hlavnou prioritou je chrániť životné prostredie a čo najmenej ho zaaťažovať.

Environmentálny manažérsky systém slúži ako dobrovoľný nástroj k odstráneniu negatívnych vplyvov na životnom prostredí a na prevenciu možných negatívnych dopadov na životné prostredie.

1. Z histórie EMS

K základným ľudským právam, patrí právo na zdravé životné prostredie. Ústava Slovenskej republiky a ďalšie legislatívne predpisy stanovujú zabezpečenie starostlivosti o životné prostredie krajiny, podnikateľských subjektov a neposlednom rade obyvateľstva. Pribúdaním populácie a priemyselných podnikov sa zvýšilo využívanie prírodných zdrojov, čo vedie k zvýšeniu záujmu o životné prostredie a ekologickú rovnováhu. Preto tak priemyselné podniky ako aj obyvateľstvo majú záujem o riešenie environmentálnej politiky. Na uplatňovanie a preskúmanie environmentálnej politiky sa používa časť systému manažérstva kvality, a to environmentálne manažérske systémy. Jedná sa o dobrovoľný nástroj pre neustále zlepšovanie vplyvu organizácií na životné prostredie, ktorý vedie k znižovaniu environmentálnych vplyvov.

Priority environmentálnej politiky zahŕňajú ochranu ovzdušia, zabezpečenie dostatku pitnej vody, ochranu pôdy, minimalizáciu vzniku a zneškodňovanie odpadov. Stotožňujú sa s krátkodobými cieľmi vo vyspelých krajinách. Z histórie EMS je známe, že prvá vlna celosvetového hnutia za ochranu životného prostredia je datovaná v 60. a 70. rokoch. Deklarácia o životnom prostredí bola prijatá na prvej konferencii OSN o životnom prostredí v roku 1972 v Štokholme. Druhá vlna celosvetového hnutia za ochranu životného prostredia sa datuje v 80. a 90. rokoch. Na konferencii OSN o životnom prostredí a rozvoji v roku 1992 boli prijaté zásady pre štáty a spoločnosti pre tvorbu vlastnej environmentálnej politiky ako program pre 21. storočie bol vypracovaný program Agenda 21.[10] Tretia vlna sa zameriava na environmentálnu politiku a tiež na environmentálne správanie firiem a hlavne na jej zlepšovanie.

Cieľom environmentálnej politiky je:

- preventívne znižovať environmentálne dôsledky

- riešiť následky ľudskej činnosti
- vo všetkých odvetviach uplatniť environmentálnu politiku
- prepojenie environmentálnych problémov s ekonomickými problémami
- znášanie nákladov na odstraňovanie negatívnych dôsledkov na životné prostredie
- základnou podmienkou je starostlivosť o životné prostredie

2. Ciele environmentálnej politiky

Hlavným cieľom environmentálnej politiky je znížiť negatívne vplyvy na životné prostredie a vytvorenie opatrení pre odstránenie už vzniknutého nežiaduceho vplyvu na životné prostredie. V Tab. 1 sú popísané jednotlivé zložky životného prostredia, ktoré môžeme EMS ovplyvniť.

Ovzdušie	znižovanie vypúšťania emisií znečisťujúcich ovzdušie, vypracovanie plánu na zníženie oxidu uhličitého vyvolávajúceho skleníkový efekt, druh dopravy neznečisťujúce životné prostredie a viac využiteľnosti pohonných látok
Voda	zníženie vypúšťania škodlivých látok do vody a zníženie karcinogénnych a mutagénnych látok, zníženie spotreby pitnej vody, využívanie vodných zdrojov na viacero účelov
Odpadové hospodárstvo	Znižovanie množstva nebezpečných odpadov, zavedenie separovaného zberu, zneškodňovanie komunálneho odpadu na skládkach, spracovanie biologických odpadov na organické hnojivá
Rizikové faktory	Zoznam chemických látok, zníženie vplyvu hluku, žiarenia a vibrácií, zvýšenie jadrovej a radiačnej bezpečnosti
Pôda a les	Znižovať znečistenie pôdy a lesa na minimálnu mieru
Environmentálna výchova	Vytvorenie školského a mimoškolského systému pre environmentálne vzdelávanie

3. Nástroje environmentálnej politiky

Priame nástroje environmentálnej politiky a ich uplatňovanie v praxi môžu v súčasnosti nadobudnúť rôzne formy, príkazy, zákazy, obmedzenia pripusteného množstva znečistenia, prípadne až zákaz určitej výroby. Prednosťou ich uplatnenia v tejto politike je, že umožňujú v krátkom čase vďaka priamemu nasadeniu vynútenému množstvom sankcií dosiahnuť zlepšenie kvality životného prostredia. Ich prednosťou je aj to, že sú pomerne jednoducho aplikovateľné a navyše je možno ich ľahko kontrolovať.

Uplatnenie priamych nástrojov environmentálnej politiky je vždy potrebné zvažovať. Pri ich používaní sa jedná o zvýšené náklady reprodukčného procesu, ale aj o efekty, ktoré vzniknú v prípade, keď sa zabráni vzniku poškodenia životného prostredia a nedôjde k vzniku negatívnych vedľajších účinkov. Znečisťovatelia životného prostredia budú vynakladať v dôsledku uplatnenia priamych nástrojov na ochranu životného prostredia individuálne náklady, dosiahne sa tým rozdielna miera vynaložených nákladov.[8]

Nepriame nástroje na rozdiel od priamych nástrojov nepredpisujú v smere prijímania

opatrení na zníženie zafaženia životného prostredia. Priame nástroje sú stanovené legislatívou. Svojou ekonomickou podstatou nepriame nástroje, sú politickými nástrojmi, ktoré ochranu životného prostredia zabezpečujú prostredníctvom finančno-ekonomických nástrojov environmentálnej politiky. K nástrojom environmentálnej politiky patria: [6]

- poplatky a dane za znečistenie životného prostredia, využívanie prírodných zdrojov,
- finančná podpora ako sú dotácie, pôžičky pri znášaní nákladov pri znečistení
- zálohové systémy majú významnú úlohu pri zneškodňovaní, recyklácii a opätovnom využívaní, pričom sa používajú v odpadovom hospodárstve
- vytváranie trhu súvisiace s obchodovateľným emisným povolením
- nástroje nátlakovej stimulácie akými sú platby za prekročenie limitov

Dobrovoľné nástroje politiky:

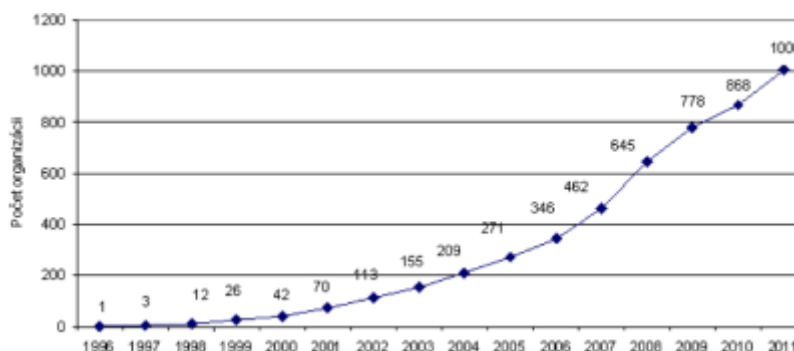
- Environmentálne manažérske systémy(EMS) a norma ISO 14000
- Systém environmentálneho manažerstva a auditu (EMAS)
- Environmentálne označenie výrobku

4. Význam EMS

Výrobné podniky a organizácie k systému zavedenia riadenia ochrany životného prostredia pristupujú väčšinou dobrovoľne, čo má v súčasnosti veľký význam na:

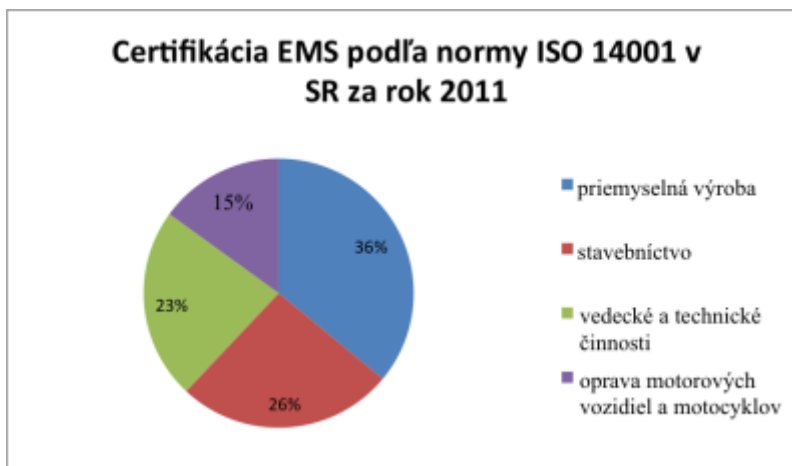
- Zlepšovanie ekonomickej výkonnosti
- Odlišnosť a uplatnenie v národnej a medzinárodnej konkurencii proti spoločnostiam, ktoré normy neprijmú
- Zlepšenie verejného vnímania podniku
- Súlad so zákonmi
- Minimalizácia rizika environmentálnej zodpovednosti rôzne sankcie
- Zníženie odpadov, spotreby zdrojov čo vedie k zníženiu nákladov
- Akceptovanie požiadavky na trvalo udržateľný rozvoj spoločnosti
- Prístup k novým zákazníkom a obchodným partnerom

Na obr.1 je znázornené koľko organizácii sa zapojilo do zavádzania EMS od roku 1996 do roku 2011. V roku 2011 pribudlo na Slovensku so zavedením EMS 74 nových organizácií. Celkový počet organizácii s certifikovaným EMS normy ISO 14001 sa zvýšil.[10]

Obr. 1 Počet organizácií so zavedením EMS v SR v roku 2011[11]

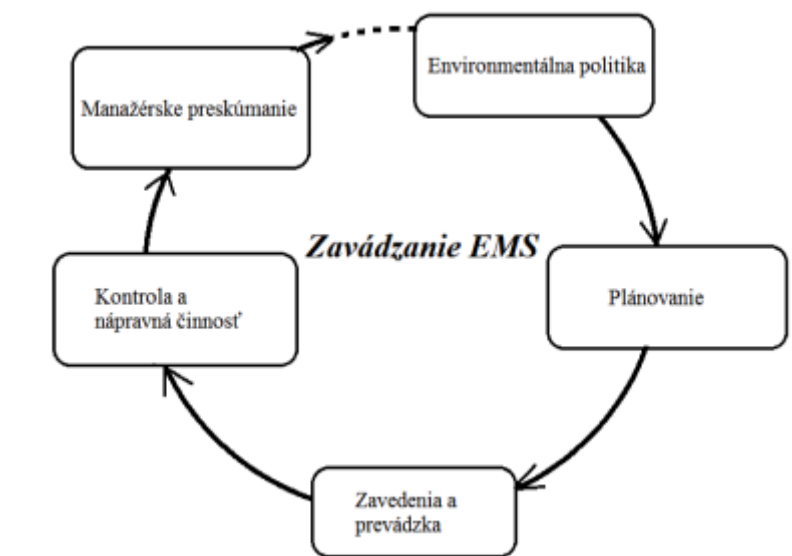
Na obr. 2 je znázornené percentuálne zobrazenie certifikovaných spoločností normou ISO 14001 podľa jednotlivých odvetví v SR za rok 2011.[10]

Obr. 2 Certifikácia EMS podľa normy ISO 14001 v SR za rok 2011[11]

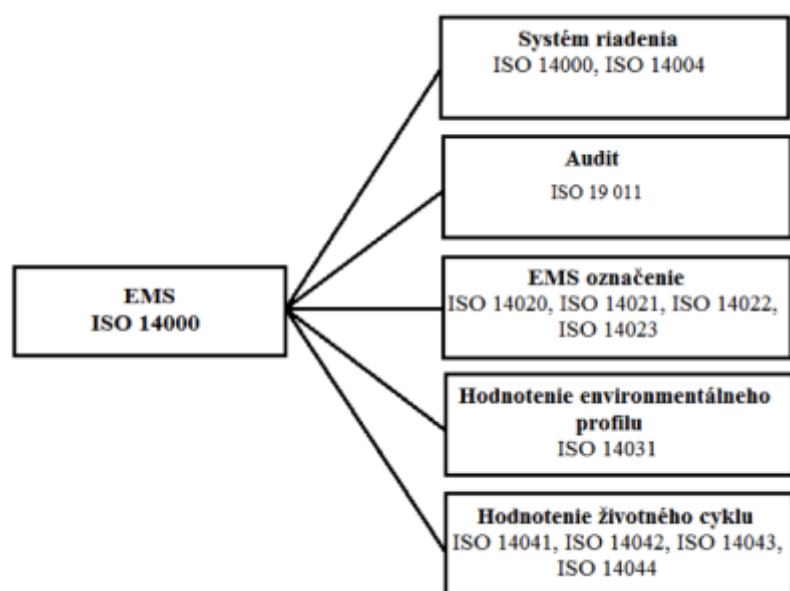
5. Zavádzanie EMS

Na obr. 3 je znázornený systém resp. štruktúra postupného zavádzania environmentálnych manažérskych systémov v jednotlivých podnikoch.

Obr. 3 Zavádzanie EMS

Každý výrobný podnik je povinný analyzovať súčasný stav starostlivosti o životné prostredie. V týchto analýzach majú byť zohľadňované jednotlivé zložky životného prostredia, ktoré sú ovplyvňované v danej organizácii (voda, ovzdušie, pôda, suroviny a palivá). Jednou z metód je identifikácia aspektov a vplyvov, ktoré sú prítomné pri výrobných operáciách v podniku, ktoré ovplyvňujú životné prostredie. Aspekty môžu obsahovať priame suroviny. Environmentálne aspekty sú výrobné činnosti, alebo poskytované služby podniku, ktoré negatívne alebo pozitívne ovplyvňujú životné prostredie. Environmentálne vplyvy sú dôsledky, ktoré sa uskutočnia v životnom prostredí ako výsledok environmentálnych aspektov. [6] Ako príklad uvádzame známy zoznam noriem radu ISO 14000 zavedených do sústavy STN Obr. 4. [6]

Obr. 4 Zoznam noriem ISO 14000[6]

6. Zavádzanie EMS z ekonomického hľadiska, prínosy zavedenia EMS

Ekonomické prínosy: [10]

- úspora energie
- úspora vody
- minimalizácia odpadu (úspora nákladov na likvidáciu)
- ekonomické využitie surovín
- recyklácia (opätovné spracovanie odpadov)
- sledovanie nákladov
- minimalizácia environmentálnych poplatkov a sankcií za znečistenie
- zníženie nákladov na poistenie.

Prínosy pre vedenie podniku:

- nástroje na získavanie údajov, potrebných k plánovaniu
- prostriedok na objektívne posúdenie environmentálnych výkonov podniku a účinnosť prijatých opatrení
- minimalizácia rizík environmentálnych havárií
- zvyšovanie morálky organizácie
- prehľadnosť a identifikácia environmentálnych problémov a rizík.

7. Konkurenčné výhody podniku vyplývajúce zo zavedenia EMS

Vylepšením svojho environmentálneho profilu a zverejňovaním svojich cieľov a výsledkov podnik zvyšuje svoj imidž. Imidž firmy sa dá vylepšiť aj tým, že poklesnú sťažnosti zo strany verejnosti a zainteresovaných strán v spoločnosti súvisiacich s poškodzovaním životného prostredia. Ďalšou konkurenčnou výhodou je:

- Posilnenie dôvery a nápravy vzťahov organizácie s verejnosťou a zainteresovanými stranami
- Posilnenie postavenia pri konkurentoch, zamestnancoch spoločníkov s výrazným vplyvom na trhu tým, že sa zlepši profil organizácie a environmentálny profil podniku

- Pri zohľadnení environmentálneho profilu podniku u svojich dodávateľov sa zvýšia výhody u odberateľov
- Zvýhodnené uplatnenie na trhu
- Pri dodržiavaní medzinárodných a európskych požiadaviek na ochranu životného prostredia sa môže podnik lepšie uplatniť na trhu pri medzinárodnom obchode a podnikaní
- Získanie iných osvedčení, povolení a licencií
- Zvýšenie konkurencie schopnosti v podnikoch využívaním rezerv, uspokojovanie potrieb zákazníka, rešpektovanie požiadaviek na trhu
- Zefektívnenie činností v organizácii, posilnenie vo výberových konaniach
- Vedenie k zodpovednosti za životné prostredie
- Dodržiavanie legislatívy
- Zhromaždenie dokumentácie organizácie
- Predchádzanie haváriám a živelným pohromám pri zodpovednosti k životnému prostrediu
- Zlepšovanie celkového stavu životného prostredia

V mnohých organizáciách je potrebné, aby úsilie, ktoré vynaložia do prevzatia ďalších ekologických úloh tak, že použijú ISO 14001 musia využiť poradenstvo firiem, ktoré sa zaoberajú technickými problémami životného prostredia. Environmentálna výchova zamestnancov je prvým krokom v realizácii ISO 14001.

Záver

V príspevku je zdôraznená dôležitosť firiem, ktoré majú zavedený environmentálny manažérskeho systém a výhody jeho zavedenia. EMS slúži ako dobrovoľný nástroj na odstránenie negatívnych vplyvov na životné prostredie a na prevenciu negatívnych dopadov na životné prostredie. Výhody vyplývajúce zo zavedenia environmentálneho manažérskeho systému sa podieľajú na znížení alebo zabránení negatívneho dopadu na životné prostredie. K ďalším výhodám patrí zníženie nákladov na prevádzku (voda, elektrina, plyn,). Firma si viac uvedomuje dopad na životné prostredie získaním certifikátu ISO 14001 a snaží sa zabrániť negatívne vplyvu. Prioritou je dodržiavanie legislatívnych požiadaviek čo tiež ovplyvňuje zníženie firemných nákladov dodržiavaním limitov stanovených legislatívou. Po zavedení environmentálnych manažérskeho systémov normou ISO 14001 sa zlepšil imidž firmy na celosvetovom trhu. Najväčšou výhodou podnikov pri zavedení environmentálnych manažérskeho systémov je ich vysoká konkurencie schopnosť.

Použitá literatúra

1. HRUBANEC J., VIRČÍKOVÁ E. a kolektív: Integrovaný manažérskeho systém, 1.vyd., Nitra 2009, ISBN 978-80-552-0231-0
2. CHOVANCOVÁ J.: Systémy environmentálneho manažérstva, Prešovská univerzita, 1.vyd., Prešov 2004, ISBN 978-80-555-0485-8
3. KONEČNÝ M.: Management ochrany a tvorby životného prostredia, Skriptum, 1.vyd., Karviná 1999, ISBN 80-85879-00-X
4. Ministerstvo životného prostredia: Environmentálne manažérske systémy v malých a stredných podnikoch, Metodická príručka, 1.vyd., Bratislava 2001, ISSN 1335-1564
5. MOUČKA J., OBRŠÁLOVÁ I.: Environmentální management, 1.vyd., Univerzita Pardubice, Pardubice 1999, ISBN 80-7194-235-9

6. RADVANSKÁ A.: Environmentálne manažérske systémy, Učebné texty, 1.vyd., Prešov 2005, ISBN 80-8073-345-7
  7. SITKO M., LEŠČIŠIN J., NAĎ O.: Vybrané kapitoly zo životného prostredia a ekonomiky, 1.vyd., Košice 1999, ISBN 80-7099-420-7
  8. TEREK J., VOSTAL Z.: Základy ekológie a environmentalistiky, 1.vyd., Prešov 1999, ISBN 80-8068-205-4
  9. VIRČÍKOVÁ E., PALFY P.: Environmentálne manažérstvo- teória a metodika, 1.vyd., Košice 2001, ISBN 80-88896-15-0
  10. ZELENÝ J.: Environmentálna politika a manažment, 2.vyd., Zvolen 1999, ISBN 80-22-0835-0
  11. STN EN ISO 14000: Oblasť environmentálneho manažérstva, Ministerstvo životného prostredia, [online] [cit 2012-10-03] Dostupné na internete:
<http://www.minzp.sk/showdoc.do?docid=1699&forceBrowserDetector=blind>
-